

,Included as excludable'¹

Büro Juliane Greb
hello@julianegreb.com
+(32)483391797

“disability is a reality – but disability is also produced, sometimes most powerfully through our design of space.”²

Het thema toegankelijkheid voor mensen met beperkingen wordt in de architectuurpraktijk nog steeds voornamelijk ingekaderd door ontwerprichtlijnen en bouwvoorschriften.

In het verleden, en zelfs vandaag nog, bevooruden we architecten bepaalde soorten lichamen ten opzichte van anderen. Gebouwen en ruimtes worden vaak eerst ontworpen voor mensen zonder handicap. Gehandicapten vormen dan ‘een probleem’ omdat ze niet in deze norm passen en speciale behoeften hebben aan die we het ontwerp dan moeten aanpassen.

Het lijkt erop, dat we ervan uitgaan dat ‘disability’ geen vorm van creativiteit in de architectuur kan voorbrengen. Dit, suggereert Tanya Titchkosky, lokaliseert gehandicapten als ‘included as excludable’.¹

Al in de jaren 1970 en 1980 was er een sterke opkomst van theoretisch en kritisch denken binnen disability studies - met veel onderzoek naar toegankelijkheid, inclusie en gebouwde ruimte. Maar dit fantastisch rijk en provocerende werk heeft bijna geen invloed gehad op architectonische en aanverwante discoursen.³

Jay Dolmage benoemd in zijn studies kritisch naar twee verschillende karakteristieke ruimtelijke patronen in de hedendaagse architectuurproductie, welke mensen met een handicap nog altijd discrimineren:

1. The Steep Steps

De „steep steps“ verwijst naar structuren waarin „hiërarchieën van privileges worden weerspiegeld in de architectuur“⁴ Wie kan zich intuïtief door een ruimte bewegen en wie moet op zoek naar de juiste toegang of route door een gebouw? Wie word gerepresenteerd door de architectuur van een gebouw?

2. The Retrofit

De ‘retrofit’ verwijst ernaar, hoe bestaande gebouwen en ruimtes vandaag worden aangepast om aan de toegankelijkheidsnormen te voldoen. Een retrofit is het toevoegen van een onderdeel of accessoire aan iets, dat al gebouwd of ontworpen is. Retrofitting oplossingen worden daarbij geen onderdeel van de architectuur omdat ze louter een technische vertaling van de regelgevingen zijn. Het oorspronkelijk ontwerp of gebouw, dat alleen maar gebaseerd is op de levens, lichamen en geesten van mensen zonder beperking wordt door deze aanpassingen of toevoegingen niet kritisch in vraag gesteld of gerepareerd.

We stellen voor het Bouwmeesterlabel in te zetten om de vraag na te gaan, wat we van deze en andere crisis analyses kunnen leren.

We willen daarbij het theoretische domein verlaten en beginnen te ontwerpen. Aan de hand van een aantal bestaande publieke gebouwen uit verschillende tijdperiodes - oud en nieuw - in de Vlaamse context willen we kritische maar ook heel optimistische case-studies maken, die onderzoeken hoe rolstoeltoegankelijkheid een creatieve input kan leveren voor betere, misschien erg verrassende architectuur. Hoe zou een architectonisch antwoord kunnen uitzien, die meer is als een retrofit? En hoe positioneert zich een toevoeging of aanpassing tegenover een bestaand gebouw?

Spreekt het dezelfde taal en word onzichtbaar of net het omgekeerde - een contrast als kritisch commentaar? We willen tekenen, maquettes, collages, montages en mock-ups maken, die ons zelf en anderen als inspiratiebron kunnen dienen.

photo: „Capitole Crawl“ protestactie van en voor mensen met een handicap, Washington 1990, credits: Tom Olin

¹ Tanya Tichkowsky, To Pee or not to Pee? Extraordinary Exceptions in an University Environment, Canadian Journal of Sociology 3, No1(2008):103

² Jay Dolmage, Mapping Composition: Inviting Disability in the Front Door, Boston Bedford (2008)

³ Jos Boys, Doing Disability Differently: an alternative Handbook on Architecture, Dis/ability and Designing everyday Life, London, Routledge 2014